

CAPITOLUL 1

CRIMA, ÎNTRE ACT ȘI FENOMEN

1.1 DELINCVENȚA CA FORMĂ DE DEVIANȚĂ PENALĂ

În sens larg, noțiunea de devianță se referă la totalitatea actelor și faptelor neconforme cu normele sociale.

„O asemenea nonconformitate vizează atât actele de încălcare flagrantă a legilor și regulilor de conviețuire socială, sau acțiunile care tind să le schimbe și să le înlocuiască cu altele, cât și tipurile de comportamente care se abat de la conduita permisibilă social, *medie* sau *normală*”.¹

Criminalitatea, în calitate de caz particular al devianței sociale, face referire la ansamblul actelor care încalcă normele stabilite și violează codurile ei scrise (legea) sau nescrise (prescripțiile cutumei, așteptările opiniei publice, etc.). Ea se manifestă sub formă de ilicit sau de transgresare a normelor dezirabile ale societății.

Criminalitatea sau infraționalitatea, reprezintă o formă particulară a devianței sociale, ea violând și afectând relațiile interumane cu efect negativ asupra ordinii publice și a grupurilor de indivizi, valorile sociale caracteristice unei societăți și nu numai, prin pericolozitatea ce o caracterizează.

În unele țări noțiunea de delincvență ca și fenomen se referă la totalitatea încălcărilor normelor juridice penale. Raportat la legislația penală, există țări care fac o diferență între crimă (aceasta intră sub incidența dreptului penal) și delincvență (totalitatea delictelor civile sau penale). În România, noțiunea de infraționalitate sau de fenomen infrațional este interșanjabilă cu cea de criminalitate sau fenomen criminal.

„Orice societate se confruntă cu aspecte de crimă și criminalitate, deoarece noțiunea de delincvență își are rădăcinile în însăși ideea de societate. Întrucât nu poate exista o societate în care indivizii să nu se abată mai mult sau mai puțin de

---

¹ Banciu,D., Rădulescu,S., Teodorescu,V., *Tendențe actuale ale crimei și criminalității în România*, Ed. Lumina Lex, București, 2002, p. 13.

la tipul colectiv, este inevitabil ca printre aceste abateri să fie unele care prezintă caracter criminal”.¹

Crima este văzută în unanimitate ca o boală socială, ca o stare patologică imposibil de remediat, deoarece ea face parte din normalitatea unei societăți, indiferent de timp și spațiu.

„Crima nu se găsește în majoritatea societăților dintr-o specie sau alta, ci în toate societățile de toate tipurile. Nu este nici una în care să nu existe criminalitate. Ea își schimbă forma, actele care sunt numite astfel nu sunt pretutindeni aceleași; însă, pretutindeni și totdeauna, au existat oameni care s-au purtat în așa fel încât să atragă asupra lor represiunea penală”.²

După cum arată Durkheim, fiind legată de condițiile fundamentale ale oricărei vieți sociale, delincvența include acele abateri și încălcări ale normelor de conduită care prejudiciază unele sentimente colective, necesitând adoptarea unor măsuri de apărare socială și de reprimare a conduitei periculoase.

Sociologii români Banciu și Rădulescu demonstrează că actul delincvent, ca atare, „reprezintă expresia unui șir de acțiuni și conduite care contrastează puternic cu normele de conviețuire existente în cadrul familiei, instituțiilor, societății. Deși sancționarea și recunoașterea diferitelor delikte reprezintă o universalitate culturală există diferențe sensibile, din punct de vedere cultural, în definirea anumitor acte ca periculoase și în discernerea intensității și gravității acestora. Gradul până la care un comportament antisocial sau imoral devine periculos pentru ordinea socială, depinde, în mare măsură, de caracterul coercitiv, sau, dimpotrivă, permisiv, al normelor sociale”³.

Trebuie menționat faptul că legea penală nu vizează eliminarea totală a delictelor sau crimelor dintr-o societate. Ea reprezintă un factor reglator, prin încercarea de a menține criminalitatea la un „nivel tolerabil”. Când se trece peste acest nivel, apar tensiunile sociale, care ilustrează o neputință a instituțiilor sociale ale societății în cauză.

Delincvența reprezintă o problemă socială, întrucât ea include o discrepanță semnificativă între sistemele de referință valorice și normative ale societății și așteptările indivizilor. Generând consecințe negative directe sau indirecte asupra structurii și stabilității grupurilor sociale, delincvența conduce la creșterea tensiunilor sociale și a nesiguranței între indivizi.

---

¹ Banciu, D., *Elemente de sociologie juridică*, Ed. Lumina Lex, București, 2000, p. 178.

² Durkheim, E., *Regulile metodei sociologice*, Ed. Polirom, Iași, 2002, p. 103.

³ Banciu, D., Rădulescu, S., Teodorescu, V., *Tendențe actuale ale crimei și criminalității în România*, Ed. Lumina Lex, București, 2002, p. 14.

Imaginea este completată de faptul că o parte importantă a celor implicați în asemenea acte antisociale nu-și percep propria situație, nu-i interesează opinia celorlalți, retrăgându-se într-o „subcultură” specifică”¹.

1.2 CRIMINALITATEA

Delincvența - criminalitatea - reprezintă ansamblul manifestărilor antisociale ce încalcă prevederile înscrise în norma de drept, atrăgând după sine intervenția forței coercitive a statului.

În lucrarea „Elemente de sociologie juridică”- 2000 (p.174), Dan Banciu descrie trăsăturile specifice criminalității:

a) Criminalitatea este un fenomen social, obiectiv și material, dar în același timp antisocial și deosebit de periculos, atât prin consecințele negative și distructive ce privesc ordinea socială și normativă, integritatea și siguranța indivizilor și grupurilor sociale, cât și prin reacția socială ce o provoacă și prin sancțiunile represiv – coercitive adoptate.

b) Criminalitatea include acele acte și fapte care violând regulile de drept cu caracter penal impun adoptarea unor sancțiuni organizate, de cele mai multe ori represive, care sunt aplicate prin intermediul agenților specializați ai controlului social (poliție, justiție, tribunale).

c) Criminalitatea include ansamblul actelor antisociale care intră în conflict cu legea penală, acte comise de diverși indivizi într-o anumită perioadă de timp și într-o anumită societate; întrucât trăsăturile generale și specifice ale delictelor și crimelor sunt definite și sancționate de legislația penală, există diferențe de la un sistem juridic la altul, ce țin de natura sistemului politic, de tradițiile istorice și culturale, de moravurile și spiritualitatea fiecărei societăți.

d) Criminalitatea este un fenomen multidimensional și multicultural, incluzând aspecte și dimensiuni de natură statistică, juridică, sociologică, psihologică și psihiatrică și fiind generată de cauze și condiții obiective și subiective, generale și particulare, sociale și individuale, ceea ce conduce la analiza și explicarea lui din diverse perspective teoretice și practice (criminologică, penală, sociologică, psihologică, medico-legală, etc.).

În general, un comportament delincvent poate fi definit printr-o serie de trăsături specifice², ca:

---

¹Banciu, D., *Elemente de sociologie juridică*, Ed. Lumina Lex, București, 2000, p. 179.

² *Ibidem*, p. 176.

- a) reprezintă o faptă, o acțiune, (inacțiune) cu caracter ilicit, imoral, ilegitim, ilegal, prin care sunt violate și prejudiciate anumite valori și relații sociale;
- b) această faptă este comisă de o anumită persoană care acționează deliberat, conștient și responsabil;
- c) fapta respectivă este incriminată și sancționată de legea penală.

1.3 CRIMA

„Reprezentând o instituție de bază a dreptului penal, infracțiunea este o faptă antisocială, ilicită, care lezează o serie de valori și relații sociale, faptă imputabilă anumitor persoane și constitutivă de efecte juridice, adică de răspundere penală”.¹

Reluând clasificarea din legislația românească interbelică, existentă și în alte legislații, Noul Cod Penal împarte faptele prevăzute de legea penală ca infracțiuni în crime și delictе, după criteriul gravității faptei comise.

Ca și fapta a omului, infracțiunea se produce în societate și se răsfrânge negativ asupra ei, fiind, ca geneză, un fenomen social. Datorită efectului său negativ la nivelul ansamblului raporturilor sociale, ca urmare a atitudinii și comportamentului infractorului față de valorile, respectiv regulile sociale stabilite de o societate dată pentru apărarea acestora, infracțiunea reprezintă un fenomen antisocial, acesta fiind, de altfel esența infracțiunii.

Potrivit art. 17, alin. 1, din Codul Penal, **”infracțiunea este fapta prevăzută de legea penală, care prezintă pericol social și este săvârșită cu vinovăție”** (în NCP - actualizat 2016 - art. 5, al. 1: **infracțiunea este fapta prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție, nejustificată și imputabilă persoanei care a săvârșit-o**).

Infracțiunea reprezintă aspectul material, uman, moral și juridic al unei anumite fapte considerată periculoasă și sancționată de societate.²

Infracțiunea este acțiunea sau inacțiunea, care fiind socotită doloasă sau culpoasă, legiuitorul a sancționat-o penalicește.

Din aceste definiții, rezultă că pentru a fi considerată infracțiune, o faptă trebuie să îndeplinească următoarele condiții, care constituie și trăsături esențiale ale infracțiunii:

- a) fapta să fie prevăzută de legea penală; comparativ cu vechea legislație, Noul Cod Penal pune pe primul loc această condiție, din rațiuni de « democratizare » a politicii penale: este necesar ca mai întâi să se verifice dacă o

---

¹ *Ibidem*.

² Stănoiu R.M., *Criminologie*, Ed. Oscar Print, București, 1998, p. 25.

faptă este prevăzută de legea penală și doar după aceea să se determine dacă prezintă pericol social.

b) fapta să prezinte pericol social; pericolul social al unei fapte este determinat, în conformitate cu prevederile art. 18, din Codul Penal de următoarele elemente:

- fapta să fie o acțiune sau inacțiune, ceea ce presupune existența sa reală, rezultat al unei atitudini volitive și conștientizate;
- prin producerea faptei să se aducă atingere uneia dintre valorile sociale prevăzute la art. 1, din Codul Penal, care menționează ca valori apărute de legea penală împotriva infracțiunilor: "... România, suveranitatea, independența, unitatea și indivizibilitatea statului, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, precum și întreaga ordine de drept.";
- fapta să fie sancționată cu pedeapsă penală, ceea ce presupune ca atingerea adusă unei valori sociale să fie atât de gravă, încât pentru prezervarea ei să fie necesară aplicarea unei pedepse prevăzute de Codul Penal.

Inexistența uneia sau a mai multor trăsături esențiale ale infracțiunii conduce la inexistența acesteia, indiferent de categoria în care se încadrează: crimă sau delict penal.

Definirea și circumscrierea infracțiunii (crimă sau delict) prin cele trei trăsături menționate are o importanță atât teoretică – generală, cât și una practică, deoarece permite:

- a) includerea în categoria delictelor și crimelor numai a acelor acțiuni și fapte care întrunesc cumulativ cele trei trăsături: ilicite, vinovăție, incriminare;
- b) delimitarea delictelor și crimelor de alte abateri sau încălcări ale normelor de drept care nu afectează grav ordinea socială și normativă și nu periclitează viața și securitatea indivizilor, grupurilor, instituțiilor.¹

În vederea înțelegerii fenomenului infracțional este necesar a fi considerate dimensiunile acestuia. Sociologul Dan Banciu analizează criminalitatea după cum urmează:

- a) delincvența (criminalitatea) reală; reprezintă totalitatea actelor și faptelor antisociale cu caracter penal, săvârșite în realitate, ținându-se cont de condițiile existenței delictului, indiferent dacă ele au fost descoperite și înregistrate de organele penale (organul care face constatarea și înregistrarea este poliția); această dimensiune a criminalității reprezintă adevărata dimensiune a ilicitului penal, dar

---

¹ Banciu, D., *Elemente de sociologie juridică*, Ed. Lumina Lex, București, 2000, p. 177.

redarea ei în cifre, cu exactitate, este imposibilă, datorită faptului că nu toate faptele antisociale ajung să fie reclamate, din diferite cauze;

b) delincvența (criminalitatea) descoperită, este acea *parte* a criminalității care a fost descoperită de către organele specializate de control social; aici se poate vorbi despre date statistice exacte; cifra criminalității descoperite este totdeauna mai mică decât cea a criminalității reale, deoarece, așa cum am menționat, aceasta este *parte* din criminalitatea reală;

c) delincvența (criminalitatea) judecată, cantitativ diminuată față de criminalitatea descoperită, reprezintă o parte din aceasta, care este judecată și urmează a fi sancționată de instanțele penale (tribunal);

d) cifra neagră a criminalității - considerată de către unii sociologi a fi chiar criminalitatea reală, o reprezintă diferența dintre criminalitatea reală și criminalitatea descoperită, desemnând acele fapte penale care rămân necunoscute din diferite motive (lipsa plângerii, abilitatea infractorului etc.) sistemului judiciar.

După cum am menționat, dimensiunile fenomenului infracțional suportă modificări de la o etapă la alta, fie din cauza infractorilor, fie din cauza curențelor existente în sistemul juridic, dar, dacă luăm în considerare numai diferența dintre dimensiunea judecată a criminalității și cea descoperită, nu putem să facem abstracție de corupție, un fenomen infracțional care a ajuns să fie prezent în societate la toate nivelurile sale.

Cel mai mare pericol apare la nivelul criminalității așa-zise judecate, unde unele infracțiuni sunt de asemenea manieră judecate încât nu mai apare sancțiunea.

„Sociologia delincvenței (sau criminalității) studiază ansamblul manifestărilor și actelor de delincvență săvârșite în realitate în raport cu multiplele aspecte de inadaptare, dezorganizare, anomie și marginalitate existente în cadrul societății”¹.

Instituțiile sociale, relațiile interpersonale din cadrul acestora, fenomenele sociale, sunt factori determinanți ai criminalității, pe care sociologia delincvenței îi analizează, în funcție de sistemul juridic al societății respective, urmărind combaterea criminalității prin aplicarea politicilor de prevenție. Aceste politici îmbracă forme diferite în spațiu și timp, deosebindu-se și în funcție de caracteristicile fiecărei societăți.

---

¹ *Ibidem*, p. 187.

1.4 CRIMINALITATEA ÎN ROMÂNIA ÎN PERIOADA 1990-2000

Scopul oricărei societăți este de a diminua cifra criminalității reale. Acțiunea desfășurată în acest sens are la bază o serie de principii logice, dintre care cele mai importante sunt:

- a) crima constituie indicele conform căruia indivizii au sau nu siguranța că autoritățile de drept le vor asigura dreptul la protecție;
- b) actele și faptele ce transgresează ordinea penală conduc la imposibilitatea funcționării normale „dezirabile” a societății, la anarhie și haos;
- c) costurile socio-economice ale infracțiunilor și pedepselor sunt ridicate și suportate de către indivizii noninfractori.

Pentru a evidenția creșterea sau descreșterea numărului de infracțiuni în perioada dintre 1990-2000, în lucrarea „Tendințe actuale ale crimei și criminalității în România”, autorii au urmărit statistica alcătuită separat pe diferite tipuri de infracțiuni în această perioadă, din datele existente la Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție. Dintre infracțiunile cu cel mai înalt grad de pericolozitate, omorul reprezintă sub toate formele sale (omor prin imprudență, lovitură cauzatoare de moarte, omor din culpă, omor deosebit de grav, pruncucidere) o faptă care de obicei implică stări patologice avansate ale celui sau celei ce comite fapta.

În tabelul de mai jos, dintr-un total de 17.069 persoane inculcate pentru infracțiunea de omor, în perioada menționată mai sus, anul 1991 deține recordul cu 1.974 omoruri:

Anul	Persoane inculcate	Creștere sau descreștere față de 1990(%)
1990	1734	-
1991	1974	+13,84
1992	1716	-1,08
1993	1718	-0,92
1994	1517	-12,51
1995	1546	-10,84
1996	1474	-14,99
1997	1502	-13,37
1998	1401	-19,20
1999	1172	-32,41
2000	1315	-24,16
TOTAL	17069	

Sursa: Banciu, D., Rădulescu, S.M., Teodorescu, V. - Tendințe actuale ale crimei și criminalității în România, Ed. Lumina Lex, București, 2002, p. 333.

Conform datelor prezentate în tabelul de mai sus, se poate observa, cu o singură excepție (1991), că numărul persoanelor inculcate pentru infracțiunea de omor prezintă mari diferențe descrescătoare, fără a mai face referire la situația celor ajunși a fi condamnați pentru aceste infracțiuni, care, după cum se subînțelege, este mai mică, criminalitatea judecată și condamnată fiind mai mică decât cea descoperită.

Un alt gen de infracțiune care presupune o mare doză de agresivitate este agresiunea sexuală, cu forma sa cea mai gravă: violul. Actul de viol marchează o puternică lipsă de educație la nivel societal, el fiind condamnat foarte diferit, în funcție de legislația care acționează pe teritoriul unei țări într-o anumite perioadă de timp.

Evoluția inculpațiilor trimiși în judecată pentru viol în perioada 1989-2000:

Anul	Total inculpați	Total condamnați definitiv
1989	994	88,6
1990	1599	49,0
1991	1860	67,7
1992	1470	90,2
1993	1322	66,8
1994	1260	63,0
1995	1207	83,3
1996	1123	86,3
1997	1035	95,2
1998	792	98,0
1999	767	94,8
2000	770	89,2
Total	14199	-
Medie anuală	1220	77,4

Sursa: Banciu, D., Rădulescu, S.M., Teodorescu, V. - Tendințe actuale ale crimei și criminalității în România, Ed. Lumina Lex, București, 2002, p. 371.

După cum se observă în tabelul de mai sus, numărul inculpațiilor trimiși în judecată pentru viol în perioada 1989-2000 este în scădere, excepție făcând anul 1989, ultimul an în care la putere a fost regimul comunist, care trecea sub tăcere multe infracțiuni din motive propagandistice.

De asemenea, anul 1991 este la acest capitol infracțional un an cu rezultate negative. În rest, se constată o scădere a numărului de infractori, dar și o creștere a numărului celor condamnați definitiv pentru viol, din numărul inculpațiilor.